

ЗАЯВА
Мережі підтримки реформ
у зв'язку з ухваленням Верховною Радою України нової редакції Закону «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів»

10 липня 2010 року Верховна Рада України схвалила нову редакцію Закону „Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”.

Ми, представники організацій громадянського суспільства, об'єднаних у **Мережу підтримки реформ**, висловлюємо стурбованість тим, що кардинальна зміна правил проведення виборів вже вкотре відбулась за декілька місяців до початку виборчої кампанії. Новоприйнятий закон, хоча і враховує ряд прогресивних положень Закону „Про вибори народних депутатів України”, все ж не передбачає узгодження правового регулювання місцевих виборів із регулюванням виборів до законодавчого органу. Підготовка та ухвалення нового виборчого закону відбулись без залучення науковців, експертів та представників громадянського суспільства. У тексті цього Закону не було належним чином відображено спільні позиції представників органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства, висловлені під час парламентських слухань „Реформування законодавства України про місцеві вибори в інтересах територіальних громад”, що відбулись 12 травня 2010 року і були ініційовані самим парламентом.

У зв'язку з цим Мережа підтримки реформ вважає за необхідне привернути увагу до найбільш проблемних аспектів нового законодавства про місцеві вибори:

- 1. Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад проводитимуться за змішаною системою.** Досвід її застосування на парламентських виборах 2002 року показав, що у вітчизняних умовах така система дозволяє суттєво спотворювати результати виборів за рахунок використання т.зв. „адміністративного ресурсу” в одномандатних виборчих округах. Змішана система значною мірою зберігатиме вади існуючого порядку формування представницьких органів місцевого самоврядування, адже половина складу відповідних рад і далі обиратиметься за закритими списками місцевих партійних організацій. Застосування на виборах до районних і обласних рад змішаної системи у тому варіанті, який передбачено ново ухваленим Законом, навряд чи забезпечить втілення в життя тих положень Основного Закону, за якими районні і обласні ради мають представляти спільні інтереси територіальних громад.
- 2. За новим Законом про місцеві вибори всі міські голови, у тому числі і у великих містах, і надалі обиратимуться за мажоритарною системою відносної більшості.** Це посилюватиме ризик обрання мерами великих міст осіб, які користуються підтримкою меншості виборців, а також виникнення політичного протистояння між новообраними міськими головами та відповідними радами.
- 3. Закон зберігає за політичними партіями провідну роль у формуванні складу майже всіх рад, окрім сільських та селищних - адже право висування кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських та районних в містах рад закріплено виключно за партіями.** При цьому можливість висування кандидатів тією чи іншою партією поставлена у залежність від наявності у неї зареєстрованих за 365 днів до дня виборів місцевих організацій відповідного рівня. Таким чином, Закон суттєво звужує перелік партій, які

претендуватимуть на представництво у складі місцевих рад, а відтак – створює передумови для монополізації влади на місцевому рівні в руках декількох найбільш потужних партій та обмежує право громадян на участь в місцевому самоврядуванні.

4. Визначені Законом строки підготовки та проведення виборів є надмірно короткими. Це не дозволить ефективно організувати виборчий процес та забезпечити ефективний захист і поновлення порушених прав суб'єктів виборчого процесу. Так, за 49 днів до дня виборів партійні організації повинні будуть внести подання щодо кандидатур до складу обласних, районних, міських (міст обласного значення) виборчих комісій, а за 45 днів до дня виборів (тобто протягом 4 днів) ЦВК має утворити близько 800 виборчих комісій. За 37 – 32 дні до дня виборів мають бути утворені всі виборчі округи, за 30 днів до дня виборів – виборчі дільниці, за 28 днів до дня голосування – висунуті всі кандидати на місцевих виборах, за 22 дні до дня голосування – завершитись їх реєстрація. На оскарження рішень, дій і бездіяльності, пов'язаних з виборами, Закон відводить лише 2 дні, що навряд чи сприятиме ефективному захисту порушених прав.

5. Закон лише рамково окреслює процедуру утворення територіальних та дільничних виборчих комісій. Це створює поживний ґрунт для формування складу цих комісій за власним розсудом виборчих комісій вищого рівня. Як наслідок - існує цілком реальна загроза того, що членами виборчих комісій призначатимуться представники лише певних партій. Цілком імовірною є й ситуація, за якої на керівні посади у виборчих комісіях призначатимуться представники одних і тих же партій.

6. Необхідно підкреслити, що Закон суттєво посилює роль Центральної виборчої комісії у вирішенні питань, пов'язаних з організацією та проведенням місцевих виборів. ЦВК, наприклад, утворюватиме територіальні виборчі комісії, скасовуватиме рішення цих комісій за власною ініціативою або за результатами розгляду скарг, встановлюватиме (в окремих випадках) результати місцевих виборів, здійснюватиме низку інших повноважень. У зв'язку з цим варто наголосити на тому, що ЦВК не має достатніх організаційних, фінансових, кадрових та інших ресурсів для ефективного здійснення покладених на неї завдань у сфері регулювання місцевих виборів.

7. Закон суттєво звужує доступ виборців до інформації про кандидатів на виборах, і в перспективі може суттєво ускладнити контроль громадян за діяльністю обраних депутатів місцевих рад, сільських, селищних та міських голів. У цьому контексті варто наголосити хоча б на тому, що місцеві партійні організації та кандидати не зобов'язані подавати при реєстрації відповідними виборчими комісіями свої передвиборні програми, а отже – і мати такі програми. Новий закон про місцеві вибори дозволяє не розміщувати на інформаційних плакатах фотографії кандидатів, включених до відповідних виборчих списків, а також публікувати передвиборні програми місцевих партійних організацій. Більше того, для кандидатів у депутати сільських, селищних, міських (міст районного значення) рад інформаційні плакати взагалі не повинні виготовлятися.

8. Регулювання порядку складання і уточнення списків виборців, а також виготовлення виборчих бюлетенів, створює можливості для порушення виборчих прав громадян. Так, складання і уточнення списків виборців здійснюється низкою органів, засади взаємодії між якими чітко не визначено. Закон дозволяє вносити зміни до списків виборців у переддень та у день голосування. Належним чином не визначено і порядок здійснення контролю за виготовленням виборчих бюлетенів, Законом передбачена можливість друкування бюлетенів без зазначення номерів виборчих дільниць.

9. Хоча Закон і закріплює за громадськими організаціями право здійснювати спостереження за виборами, однак відповідні норми Закону заслуговують на критичну оцінку. Перелік організацій, які здійснюватимуть спостереження за виборами, обмежується лише всеукраїнськими організаціями, при цьому обсяг прав спостерігачів від таких організацій Закон суттєво звужує. Фактично, їх роль зводиться до фіксації фактів порушень шляхом аудіо - або відеозапису чи фотозйомки, а також спостереження за роботою виборчих комісій.

Враховуючи, що місцеві вибори є однією з важливих форм безпосереднього здійснення влади громадянами України та дієвим засобом оновлення політичних еліт як на місцевому, так і на загальнодержавному рівнях, **Мережа підтримки реформ закликає:**

1. **Президента України** – застосувати право вето щодо Закону «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» у разі його підписання Головою Верховної Ради України в редакції від 10.07.2010 р.

2. Верховну Раду України:

- схвалити нову редакцію Закону «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів», передбачивши у ній, зокрема:

- внесення до нього змін, які збільшуватимуть як загальний строк підготовки до місцевих виборів, так і тривалість основних організаційних заходів, пов'язаних із підготовкою до виборів;
- обов'язковість подання для реєстрації кандидатів відповідними виборчими комісіями передвиборних програм кандидатів та місцевих організацій партій, забезпечення належного доступу виборців до інформації про кандидатів та їхніх передвиборних програм;

- можливість самовисування кандидатів на місцевих виборах;

- набуття чинності положеннями щодо обов'язковості висування кандидатів місцевими організаціями партій, зареєстрованими за 365 днів до дня голосування, після призначення Верховною Радою України наступних чергових місцевих виборів у 2014 році;

- вжити заходів щодо якнайшвидшого ухвалення в цілому як закону законопроекту № 4177 від 3 березня 2010 року „Про внесення змін до Конституції України” в частині положень, якими пропонується уніфікувати строки повноважень місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, та визначати строк повноважень депутатів місцевих рад і відповідних голів з дати чергових, а не позачергових місцевих виборів;

- після проведення чергових місцевих виборів – уніфікувати правове регулювання загальнодержавних і місцевих виборів шляхом прийняття Виборчого кодексу, передбачити: можливість обрання міських голів міст, кількість виборців яких перевищує певну межу, за мажоритарною системою абсолютної (а не відносної) більшості; можливість голосування на місцевих виборах за конкретних кандидатів; зміну систем виборів до районних і обласних рад у такий спосіб, який би забезпечував можливість представництва відповідними радами спільних інтересів територіальних громад; створити належні правові передумови для об'єднання партій, підвищення прозорості фінансування виборів.

3.Центральну виборчу комісію:

- забезпечити підготовку та проведення місцевих виборів у відповідності до демократичних стандартів;

- забезпечити при формуванні складу територіальних виборчих комісій справедливе представництво у їх складі місцевих організацій партій, а також справедливий розподіл керівних посад у відповідних виборчих комісіях між організаціями різних партій.

4.Організації громадянського суспільства:

- забезпечити належне спостереження за підготовкою і проведенням чергових місцевих виборів, виявлення фактів порушень виборчого законодавства та широке інформування про такі факти виборців, спостерігачів від міжнародних організацій;

- ініціювати проведення кампаній на місцевому рівні, спрямованих на підвищення рівня поінформованості виборців щодо кандидатів, передвиборних програм суб'єктів виборчого процесу;

- сформулювати переліки найбільш важливих проблем місцевого значення, які потребують вирішення органами місцевого самоврядування після проведення чергових місцевих виборів;

- посилити взаємодію із місцевими засобами масової інформації з метою активізації обговорення реальних проблем місцевого значення, шляхів та механізмів їх вирішення кандидатами після їх обрання депутатами, сільськими, селищними, міськими головами.

Оприлюднено 22 липня 2010 року від імені:

ЛАБОРАТОРІЇ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ

ЦЕНТРУ ПОЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ВИБОРЧОГО КОНСАЛТИНГУ (ЛУЦЬК)

ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ»

ЦЕНТРУ ДОСЛІДЖЕНЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ (СУМИ)

ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ»

ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ»

ПОЛІСЬКОГО ФОНДУ МІЖНАРОДНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (ЧЕРНІГІВ)

ФОНДУ «МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ» (ХАРКІВ)

ХЕРСОНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛЕННЯ ВГО «КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ»